

Sygn. akt III CSK 72/14

POSTANOWIENIE

Dnia 16 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa S. S.A. w B.

przeciwko J. Spółce Akcyjnej z siedzibą w M., działającej przez oddział w Polsce
o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 16 stycznia 2015 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 18 lipca 2013 r.,

**uchyła zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu
Rejonowego w T. z dnia 24 kwietnia 2013 r., sygn. akt V GC .../12
i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w T. do rozpoznania,
pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd pierwszej instancji postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2013 r. odrzucił pozew z powodu braku zdolności sądowej strony pozwanej, określonej – po ostatecznym sprecyzowaniu pozwu - jako J. SA w W. W ocenie tego Sądu, pod wskazanym przez stronę powodową adresem siedzibę ma oddział zagranicznego przedsiębiorcy, który nie posiada zdolności sądowej i stanowi jedynie część przedsiębiorstwa prowadzonego przez przedsiębiorcę zagranicznego.

Zażalenie strony powodowej na powyższe postanowienie oddalił Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 18 lipca 2013 r. Uznał, że podmiot określony jako strona pozwana nie ma zdolności sądowej, gdyż formalnie nie istnieje, a zdolności tej nie ma również oddział. Stwierdził nadto, że nie jest rzeczą Sądu domyślanie się kogo chciała pozwać strona powodowa, a wskazany w pozwie J.. SA w W. nie jest podmiotem biorącym udział w sprawie, gdyż nie istnieje, a więc nie może posiadać zdolności sądowej.

Strona powodowa zaskarżyła w całości postanowienie Sądu drugiej instancji, opierając skargę kasacyjną na zarzutach mieszczących się w ramach drugiej podstawy kasacyjnej. Zarzuciła błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 64 § 1 i § 1¹ k.p.c., art. 70 § 1 k.p.c., art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. oraz niezastosowanie art. 1117 § 2 k.p.c. W ocenie strony skarżącej, skoro Sąd odwoławczy ustalił (na s. 8 uzasadnienia zaskarżonego postanowienia), że pozwanym jest przedsiębiorca zagraniczny, działający przez swój Oddział w Polsce, to jego zdolność sądowa powinna być oceniana zgodnie z prawem greckim na podstawie art. 1117 § 2 k.p.c., którego Sąd nie zastosował, a nadto z naruszeniem art. 70 § 1 k.p.c. nie wezwał strony powodowej do uzupełnienia braku zdolności sądowej strony pozwanej.

Strona powodowa wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy uwzględnił skargę kasacyjną powódki wobec zasadności zarzutu skargi kasacyjnej naruszenia art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. wskutek błędnego uznania, że wskazana przez stronę powodową strona pozwana, określona jako J. SA w W., nie istnieje, a więc nie może posiadać zdolności sądowej. Tymczasem z

uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wynika, że podmiot wskazany jako strona pozwana jest przedsiębiorcą zagranicznym działającym w formie spółki akcyjnej, który wykonuje w Polsce działalność gospodarczą w ramach oddziału mającego siedzibę w W. i wpisanego do rejestru przedsiębiorców. Strona powodowa, określając stronę pozwaną, wskazała więc przedsiębiorcę zagranicznego, którego brzmienie firmy określa również formę prawną w jakiej prowadzi on działalność, a błędnie jedynie wskazała siedzibę strony pozwanej przez wskazanie W. będącej siedzibą jej oddziału. Niewłaściwe określenie siedziby strony pozwanej nie uzasadniało jednak przyjęcia przez Sądy obu instancji, że strona powodowa pozwała oddział przedsiębiorcy zagranicznego, który nie ma zdolności sądowej.

W piśmiennictwie przyjmuje się nawet, że okoliczność, iż strona pozwana została w pozwie określona jedynie oznaczeniem jej oddziału mającego siedzibę w Polsce, nie oznacza *per se*, że proces toczy się przeciwko nieistniejącemu podmiotowi, a w konsekwencji, że znajduje zastosowanie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. przesądzający o obowiązku odrzucenia pozwu. Status strony postępowania cywilnego posiada więc wyłącznie przedsiębiorca zagraniczny, który utworzył oddział dla wykonywania działalności gospodarczej na terytorium RP. Działalność tego oddziału ma charakter zależny i powoduje bezpośrednie powstanie praw i obowiązków po stronie przedsiębiorcy zagranicznego. Sąd polski jest więc właściwym do rozpoznania sprawy jeżeli roszczenie dochodzone przeciwko przedsiębiorcy zagranicznemu związane jest z działalnością jego oddziału mającego siedzibę na terytorium RP.

Również w judykaturze wyrażane jest jednolite stanowisko, że posłużenie się firmą oddziału osoby prawnej, a tym bardziej wskazaniem jedynie siedziby tego oddziału, nie oznacza, że stroną czynności prawnych lub procesowych jest oddział tej osoby jako niezależny podmiot stosunków prawnych. W takim przypadku w postępowaniu sądowym stroną jest sama osoba prawna mająca swój oddział, z którego działalnością wiąże się przedmiot postępowania sądowego. Przedsiębiorca zagraniczny, będący spółką akcyjną prowadzącą w Polsce działalność w ramach oddziału ujawnionego w rejestrze przedsiębiorców, ma zdolność sądową będącą emanacją przysługującej mu jako osobie prawnej zdolności prawnej. Sam oddział nie ma odrębnej, od będącego osobą prawną

przedsiębiorcy zagranicznego, podmiotowości w sferze prawa cywilnego, nie posiadając odrębnej od tego przedsiębiorcy zdolności sądowej. Nie przesądza to jednak o trafności stanowiska sądów obu instancji, że w sprawie stroną pozwaną był oddział przedsiębiorcy zagranicznego, a nie sam przedsiębiorca, z tej tylko przyczyny, że obok określenia w skróconej formie brzmienia firmy przedsiębiorcy zagranicznego formie wskazano na siedzibę jego oddziału, a nie na siedzibę pozwanej osoby prawnej. Nawet posłużenie się firmą oddziału osoby prawnej nie oznacza, że stroną postępowania jest oddział jako niezależny podmiot stosunków prawnych, ponieważ stroną w postępowaniu sądowym jest wówczas sama osoba prawna będąca przedsiębiorcą zagranicznym mającym w Polsce swój oddział (wyrok SN z dnia 11 października 2013 r., I CSK 769/12, OSNC-ZD, 2014, nr D, poz. 70).

Również obowiązek posługiwania się przez banki zagraniczne działające w Polsce oznaczeniem ich oddziału mającego siedzibę w Rzeczypospolitej nie oznacza, że stroną czynności bankowej jest oddział banku zagranicznego, traktowany jako samodzielny podmiot prawny (postanowienie SN z dnia 27 października 2010 r., V CSK 96/10, niepubl.).

Mylne oznaczenie w pozwie strony pozwanej nie daje więc samo przez się podstawy do odrzucenia pozwu, gdy z uzasadnienia zawartego w nim żądania jest widoczne kogo powód miał zamiar pozwać (wyrok SN z dnia 22 czerwca 2006 r., V CSK 139/06, niepubl., postanowienie SN z dnia 15 maja 2009 r., II CSK 681/08, niepubl.). Tym bardziej więc niewłaściwe określenie wyłącznie siedziby osoby prawnej, przez wskazanie siedziby jej oddziału utworzonego w Polsce i wpisanego do rejestru przedsiębiorców nie uzasadnia uznania, że stroną pozwaną jest oddział osoby prawnej nie mający zdolności sądowej.

Niezasadnym okazał się natomiast zarzut niezastosowania art. 1117 § 1 i 2 k.p.c., wskazujący na właściwe prawo dla określenia zdolności sądowej m.in. zagranicznych osób prawnych, ponieważ nie była w sprawie kwestią sporną zdolność sądowa przedsiębiorcy zagranicznego będącego zagraniczną osobą prawną, lecz przesądzenie o tym, który podmiot jest stroną pozwaną w sprawie.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 108 § 2 k.p.c.